

DR. KEVE ANDRÁS 1909—1984

A Bakony-kutatás és a magyar madártan századunk egyik legnagyobb ornitológusát vesztette el Kéve András elhunytával. A Bakony hegység környékének madaraival már 18 éves korában mint érettségiző diák kapcsolatba került. *"A Balaton vidékét első ízben mint fiatal turista 1927 júniusában kerestem fel Tihanyndl., ... már ekkor is vezettem madártani naplót, amely azonban a háború folyamán elégett" /1970/.*

A Bakony- és a Balaton-kutatást soha nem kívánta egymástól élesen elhatárolni, mint ahogyan nem is lehet. *"A környező hegyek madarai a Balatonra járnak le gyakran inni, részben belőle táplálkozni"*, írja /1970/. Ezért logikusnak tartotta a Bakony-kutatás témájához kapcsolódva a Balaton madárvilágának vizsgálatát.

Nagy tavunk madáréletének kutatását jóval előbb kezdte, mint a Bakony hegység ornitológiai földkerítését. Első madártani közleményét is tihanyi vizsgálatai hatása alatt írta /1938/, amelyben a biotópoknak a madárvonulásban betöltött szerepével foglalkozott. Rendszeres Balaton-kutatása 1941-ben kezdődött és azt ugyyszólván élete utolsó éveitig folytatta. Először Tihany, majd 1946-tól kezdve Keszthely volt kutatásútjának bázisa. Vizsgálatai eredményéről számos közleményben számolt be az Aquila, az Állattani közlemények és a Veszprém Megyei Muzeumok Közleményeinek lapjain.

Örömmel üdvözölte 1962-ben a veszprémi Bakonyi Múzeum kezdeményezését, amikor az megszervezte *"A Bakony természeti képe"* címmel, a Bakony kutatását. Nemcsak egyik alapító tagja volt a programnak, de már kész anyaggal jelentkezett annak indulásakor. A Balatont határoló hegyek madárvilágát ugyanis akkor már másfél évtized óta vizsgálta. A hegység ornitofaunájáról írt első jelentős tanulmányában

/1970/ körvonalazta Bakony-kutatási tervét /Keszthely és környéke, Keszthelyi-hegység és Kisbakony, Tapolcai-medence, Balaton-felvidék/. Azon kevés kutató közé tartozott, aki tervét teljes egészében meg is tudta valósítani, ami céltudatos munkáját és rendkívül szorgalmas tevékenységét bizonyítja. E nagylélegzetű dolgozatok - részben Sági Károly Jenő és Tapfer Dezső társszerzőkkel - "A Bakony természettudományi kutatásának eredményei" című sorozatban és a Veszprém Megyei Múzeumok Közleményeiben jelentek meg. A táj madárfajainak előfordulására vonatkozó ezernyi pontos, részletes adatot, feljegyzést tartalmaznak. Olyanok, mint az élesre állított fényképezőgép lencsével felvett pillanatképek. Kitűnően használhatók a madárállomány helyzetének megítélésére a jelenben és jó összehasonlítót alapot nyújtanak majd a jövőben.

A hazai madárvilág megismerésében kimagasló jelentőségű Keve András egyik kezdeményezése. A vízimadarak állományának, vonulásának korszerű, kollektív módszerrel, az un. egyidejű /synchron/ megfigyeléssel végzett vizsgálatát hazánkban - Vasvári Miklóssal együtt - Keve András vitte keresztül először a gyakorlatban /1941/. A későbbi években is állandóan szorgalmazta. Az amatőr ornitológusokat nagy számban vonta be a megfigyelő munkába. "Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a synchron-kutatás lényege a területeknek a madárrélettel kapcsolatos kutatása." Míg a Herman Ottó szervezte 1890. évi un. mintamegfigyelő hálózat "a madarak érkezését kutatta, tehát a madár szempontjából indult ki, mi már a terület madárréletéből indulunk ki", írja /1959/.

A hazai faunisztikai kutatások összehangolásában jelentős "A Duna-Tiszaközi madárrtani munkaközösség" megszervezésének kezdeményezése.

Atfogó és magas fokú faunisztikai ismereteiből szinte önként következett, hogy elkészítette a "Magyarország madarainak névjegyzéke" /1960/ című nomenklátort, amely a hazai ornitológiában ma is minden területfeldolgozó és rendszertani munka egyik alapja. E névjegyzék, 20 év után esedékes, új kiadását is megírta. Megjelenését sajnos nem érte meg.

Főként és legszívesebben madárrendszertani kérdésekkel foglalkozott. Számos madárfaj változatainak /csonttollu, csigaforgató, sárgabillegető, pásztormadár stb./ tisztázása, sok faj alfajainak /kövi veréb, szajkó, mezei pacsirta, nádi sármány, zöldike, kuvik stb./ elkülönítése fűződik a nevéhez. Vérbeli kutató mi-volta ezeknél a mikroszisztematikai kutatásoknál különösen kitűnt, amint néhány közös vizsgálatunknál volt alkalom tapasztalni. A vizsgálandó madárfaj preparált példányaiból nagy sorozatokat kért kölcsön a kérdéses faj elterjedési területén gyűjtő külföldi intézményektől. /Szívesen adtak, hiszen Keve András nevét Európa és Ázsia minden jelentős ornitológusa ismerte./ Így azután az analízis idejére több száz "bőr" állt rendelkezésre. A belőlük összeállított nagy sorozatból rendszerint jól kitűntek az alfajokat jellemző határozó-bélyeg különbségek. A témában teljesen elmélyedt. A vizsgálat időszakában nappal 8-10 órán át csak a sorozat anyagával foglalkozott, késő este az előre kijegyzetelt, számos irodalmi adatot hasonlította össze a preparátumokról leolvasható bélyegekkel. Ily módon sokszor igen fogas kérdéseket néhány nap alatt sikerült eldönteni.

Ugyanílyen eredményes volt tanulmányainak összeállításában is. Mindez rátermettségén és szívós szorgalmán kívül sokoldalú nyelvismeretén és azon a hatalmas tájékozódottságon alapult, amellyel az ornitológia nemzetközi irodalmát illetőleg rendelkezett. Egy példa erre: rövid, 8 oldalas tanulmányt írt a madarak urbanizálódásáról /1976/ és ehhez 122 irodalmi forrás használatát jelezte,

illetőleg sorolt fel Európa, Ázsia, Amerika és Ausztrália madártani irodalmából.

Nagy érdeme, hogy a Madártani Intézetnek a második világháboruban elpusztult könyvtárát, igen nagy munkával, nemzetközi szervezéssel európai nivóju könyvtárrá fejlesztette. Amellett, hogy az ornitológia majd minden ágával foglalkozott, számos madár- és természetvédelmi népszerűsítő cikket is írt. Rendkívül termékeny író volt. 1980-ban készített önéletrajzában említi, hogy addig 529 publikációja jelent meg idehaza és külföldön. Az ornitológia mellett malakológiával is foglalkozott, tudományos pályafutása kezdetén pedig herpetológiai tanulmányt is írt.

Nagy szeretettel írta igen nagy számu megemlékezését a hazai tudományos folyóiratokban az elhunyt magyar és nevesebb külföldi ornitológusokról. Nagy hozzáértéssel tudta e feladatot ellátni, hiszen ugyszólván minden magyar ornitológiával foglalkozó kutatót és amatőrt személyesen ismert. A külföldiek jelentős részével is levelező viszonyban volt. Hires volt arról, hogy a hozzá küldött levelekre gyorsan válaszolt. Volt időszak, amikor munkája mellett naponta 10-12 magyar és idegennyelvű levelet is írt.

Hazánk ornitológusainak, akik gyakran kikérték szaktanácsát, mindig készséggel segített. Kezdő kollégái dolgozataihoz élete utolsó hónapjaiig készséggel bocsátott adatokat rendelkezésre. Számos zoológus köszönheti tudományos utnakindítását Keve Andrásnak.

Alapító és örökös tagja volt a Magyar Biológiai Társaságnak és a Magyar Madártani Egyesületnek. Számos külföldi ornitológiai társaság tagja volt és sok nemzetközi konferencián képviselte a magyar madártant.

Keve /Kleiner/ András 1909. november 10-én született Budapesten. A fővárosi piarista gimnázium elvégzése után a budapesti egyetem jogi karán szerezte meg a doktori címet /1932/. Ezután ugyanott a bölcsészkarra iratkozott be és 1935-ben avatták bölcsészdoktorrá. 1934-től a Madártani Intézetben először "ideiglenes kiegészítő napidijas", majd gyakornok, adjunktus, végül 1942-ben főadjunktus. Mesterének Vasvári Miklóst tekintette. 1942-ben családi nevét Kleiner-ről Kevére változtatta.

1942-ben állami ösztöndíjjal a bécsi Naturhistorisches Museum-ba került. Ezt katonai szolgálata, majd orosz hadifogsága követte. 1945-ben a Természettudományi Muzeumban dolgozott. 1946-ban a Pázmány Péter Tudományegyetemen madártanból magántanárrá habilitált. 1953 óta a biológiai tudományok kandidátusa.

1947-től egy-két évig - jórészt mint ösztöndijas - Angliában, Svájcban és Ausztriában is dolgozott. 1947-től 1974-ig /nyugdíjba vonulásáig/ a Madártani Intézet munkatársa. Közben 1948-49-ben a Mezőgazdasági Muzeumot is vezette. Mint nyugdíjas, haláláig, ismét a Természettudományi Muzeum kutatója. Hosszabb betegeskedés után, 1984. március 30-án távozott körünből.

Egész életét a tudománynak szentelte. A nagy tudással megáldott emberekre jellemző szerény egyéniség volt. Minden bizonnyal szerénysége az oka annak, hogy kimagasló szakmai eredményeit, külföldi sikereit idehaza nem ismerték el olyan mértékben, ahogy megérdemelte volna.

Kortársai azonban mindenkor szeretettel, nagy elismeréssel és tisztelettel emlékeznek meg róla. Kimagasló szakirodalmi eredményei pedig kitörülhetetlenül rögzülnek a magyar ornitológiában.

Több mint félezer közleményének felsorolására e megemlékezés keretében nincs mód. Még az összes Bakony-kutató munkáját sem tudjuk itt bemutatni. /Papp József már 1971-ben 42, a Bakonyra vonatkozó tanulmányát ismerteti./ Ezért csak a legfontosabb Bakony-kutatással foglalkozó és általános műveit ismertetjük és azt a bibliográfiát közöljük, ahol megtalálhatók összes munkáinak adatai.^x

- KLEINER, E. /1938/: A biotópok jelentősége a madarak vonulásánál - A Magyar Biológiai Kutatóintézet munkái, Tihany, p. 83-92.
KEVE, A. /1960/: Magyarország madarainak névjegyzéke - Budapest, pp. 89.
KEVE, A. /1968/: Das Vogelleben der Mittleren Donau-Studia Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae, 7. Budapest, pp. 128.
KEVE, A. /1970/: A Keszthelyi-hegység és a Kisbakony madárvilága - a Bakony természet tudományi kutatásának eredményei, 6. pp. 103.
KEVE, A. /1972/: A Balaton guvat-féléi - Áll. Közl., 59. p. 67-85.
KEVE, A. /1973/: A Balaton buvár- és vöcsökfajai, gödénye és kárókatonája - A Veszprém Megyei Múzeum Közleménye, 12. p. 565-574.
KEVE, A. /1973/: A Balaton uszórécéi - Aquila 1969-70. p. 117-139.
KEVE, A. /1974/: A Balaton sirályai - Aquila, 1971-72. p. 107-132.
KEVE, A. /1976/: Gondolatok a madarak urbanizációs kérdéseiről - Áll. Közl., 63., 1-4., p. 83-94.
KEVE, A. /1978/: Adatok a Tapolcai-medence madárvilágához - A Veszprém Megyei Múzeum Közleménye 13. p. 61-75.
KEVE, A. /1981/: Madártani adatok a Déli-Bakonyból, valamint a Bakonyaljáról - A Veszprém Megyei Múzeum Közleménye 16., p. 233-243.
KEVE, A. /1984/: Adatok a Balaton és környéke madárfaunájához /Aves/ - Folia Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis, 3, p...
KEVE, A., BERETZK P., SCHMIDT E. /1959/: Az egyidejű /synchron/ vizimadár kutatás feladatai és néhány eredménye - Áll. Közl., 47., 1-2. p. 119-124.
KEVE, A., SÁGI K. J. /1970/: Keszthely és környékének madárvilága - A Bakony természet tudományi kutatásának eredményei, 7. pp. 63.
KEVE, A., TAPFER, D. /1978/: A Balaton-felvidék madárvilága - A Bakony természet tudományi kutatásának eredményei 11., pp. 63.
ILOSVAY, GY., SZITTA, T. /1979/: A Bakony gerinces állatainak bibliográfiája 1970-1977 - Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc, p. 8, 17.
PAPP, J. /1971/: A Bakony állattani bibliográfiája - A Bakony természet tudományi kutatásának eredményei, 8. p. 88-94.
RETHY, ZS. /1980/: Magyar madártani bibliográfia - Békéscsaba, p. 226-243.
TÓTH S. /1983/: A Bakony természeti képe program publikációinak bibliográfiája, 1963-1982 - Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc, p. 18-19.

Dr. Marián Miklós

^x
Jelen kötetünkben adjuk közre Keve András "Adatok a Balaton és környéke madárfaunájához /Aves/" c. dolgozatát. /A szerkesztő megjegyzése./

DR. ANDRÁS KEVE, 1909—1984

Mit dem Ableben von András Kevé verlor die Erforschung des Bakony-Gebirges, aber auch die gesamte ungarische Ornithologie einen der grössten Ornithologen unseres Jahrhunderts.

András Kevé wandte sich schon als vor der Abitur stehenden Mittelschüler mit grossem Interesse nach der Vogelwelt des Bakony-Gebirges sowie der des Plattensees. Im Jahre 1941 begann er mit der systematischen Erforschung der Vogelfauna des Plattensees und führte diese Arbeit bis zu seinem letzten Lebensjahr fort. Er war einer der Begründer des Forschungsprogramms "Naturbild des Bakony-Gebirges". Über die wissenschaftlichen Ergebnisse seiner vier Jahrzehnte lang dauernden Forschungsarbeit im Bakony-Gebirge und auf dem Plattensee berichtete er in ausführlichen, bedeutungsvollen Abhandlungen in der Serie "Ergebnisse der naturwissenschaftlichen Erforschung des Bakony-Gebirges" sowie in den Mitteilungen der Museen von Komitat Veszprém.

Eine überaus grosse Bedeutung besass für die Erforschung von Ungarn's Vogelwelt András Kevé's Anregung: eine planmässig durchgeführte Beobachtung der Wasservögel mit der modernen Synchron-Methode, die von ihm - und Miklós Vasvári - in unserem Lande zuerst verwirklicht und ununterbrochen angeregt wurde. Sein Werk "Nomenclator Avium Hungariae" /Budapest 1960/, das in ungarischer und deutscher Sprache erschienen war, erweist sich noch heute als unentbehrlich für einen jeden ungarischen Ornithologen, falls er die Vogelwelt eines bestimmten Gebietes aufarbeiten will.

Vor allem und am liebsten beschäftigte er sich mit systematischen Problemen. Sein Namen ist eng verknüpft mit der Klarlegung von Varietäten sowie der Abgrenzung von Unterarten zahlreicher Vogelarten. In der Fertigstellung seiner Sprachkenntnisse - er beherrschte nämlich mehrere europäische Sprachen - und seine hervorragende Informiertheit in der ornithologischen Literatur von grosser Bedeutung. Obwohl er auf fast allen Gebieten der Ornithologie tätig war, schrieb er zahlreiche Aufsätze über die Probleme des Vogel - und Naturschutzes. Er gehörte zu den fruchtbarsten Autoren, über 500 Publikationen tragen seinen Namen. Er war einer der Begründer sowie Ehrenmitglied der ungarischen Verbandes, aber auch zahlreiche ausländische ornithologische Gesellschaften zählten ihn zu ihren Mitgliedern. Auf einer Reihe von internationalen Kongressen vertrat er die ungarische Ornithologie.

András Kevé /Kleiner/ war am 10. November 1909 in Budapest geboren. Nach der Abitur studierte er auf der Budapester Universität. Zuerst erwarb er den Doktorgrad des Rechtes, nachdem auch den der Philosophie. Im Jahre 1946 habilitierte ihn die Budapester Universität zum Privatdozenten der Ornithologie. Seit 1953 war er Kandidat der biologischen Wissenschaften. Seit dem Jahre 1947 arbeitete er - vor allem als ausländische Stipendiat - in England, Österreich und in der Schweiz. Im Jahre 1942 änderte er seinen Familiennamen auf Kevé.

Von 1947 bis 1974, als er in den Ruhestand getreten war, gehörte er zum wissenschaftlichen Stabes des Ungarischen Ornithologischen Institutes. Als

Pensionär war er im Naturwissenschaftlichen Museum /Budapest/ tätig. Am 30. März 1984 hat er von uns einen endgültigen Abschied genommen.

András Keve hat sein ganzes Leben für die Wissenschaft geopfert. Wie alle grosse Wissenschaftler auch er war eine äusserst bescheidene Persönlichkeit. Die ihn bekannt hatten, können nur mit Anerkennung und Ehre auf ihn zurückdenken. Seine hervorragenden wissenschaftlichen Leistungen, die ohne Ausnahme ihren Eingang in die Fachliteratur gefunden hatten, haben vieles für die Weiterentwicklung der ungarischen Ornithologie beigetragen.

x x x

Seine über fünfhundert Aufsätze können an dieser Stelle nicht einzeln aufgezählt werden. So sehen wir uns bezwungen von seinen zahlreichen Aufsätzen nur jene zu erwähnen, die von allgemeiner Bedeutung sind oder die sich mit der naturwissenschaftlichen Erforschung des Bakony-Gebirges beschäftigen; ausserdem sämtlichen Arbeiten aufgefunden werden können.

A szerző címe /Anschrift des Verfassers/:

DR. MARIAN Miklós
6720 Szeged
Kelemen u. 4.